

Sygn. II AKo 94/23

Uzasadnienie wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie

z dnia 15 września 2023 r., sygn. akt II AKo 94/23.

Na wstępie stwierdzić należy, że Sąd Apelacyjny odstąpił od wynikającego z art. 99a § 1 k.p.k. obowiązku sporządzenia uzasadnienia wyroku na formularzu UK 2, gdyż uznał, że takie postąpienie jest w niniejszej sprawie celowe ze względu na wiek wnioskodawcy i związane z tym możliwości jego percepcji języka prawnego i prawniczego w kontekście prawa do rzetelnego (w tym przypadku zrozumiałego dla stron) postępowania karnego.

Wyrokiem Sądu Okręgowego w Krakowie III Wydział Karny z dnia 12 października 2009 r., sygn. akt III Ko 544/08, na podstawie art. 8 ust. 1 i art. 13 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz.U. nr 34, poz. 149 ze zm.) zasądzone od Skarbu Państwa na rzecz J. M. kwotę 25.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia prawomocności wyroku - tytułem zadośćuczynienia. Wyrok ten nie został zaskarżony przez strony, a sąd orzekający nie sporządził pisemnego uzasadnienia wydanego orzeczenia.

Wnioskiem z dnia 21 czerwca 2023 r. pełnomocniczki J. M., na podstawie art. 540 § 2 k.p.k. wniosły o wznowienie prawomocnie zakończonego wyrokiem Sądu Okręgowego w Krakowie III Wydział Karny z dnia 12 października 2009 r. postępowania sądowego w sprawie III Ko 544/08 oraz o uchylenie wskazanego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Krakowie. W uzasadnieniu wniosku podniesiono, iż J. M. w 2008 roku wniósł o przyznanie odszkodowania za poniesioną szkodę i zadośćuczynienia za doznaną krzywdę wynikłą z pozbawienia wolności w wyniku internowania w okresie od dnia 13 grudnia 1981 r. do dnia 10 marca 1982 r. w wysokości 25.000 zł, domagając się przyznania na jego rzecz kwoty maksymalnej przewidzianej ustawą na ten czas obowiązującą, tj. 25.000 zł, mając przy tym świadomość, iż z przyczyn formalnych nie mógł dochodzić kwoty wyższej. W uzasadnieniu wniosku ponadto wskazano, iż Sąd Okręgowy wydając wyrok w 2009 roku oparł się na obowiązujących ówczesnie przepisach, które pozwalały osobom represjonowanym na dochodzenie odszkodowania i zadośćuczynienia jedynie na jednej podstawie i do kwoty łącznej 25.000 zł. Wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 1 marca 2011 r. o sygn. P 21/09, przepis art. 8 ust. 1 a został uznany za niezgodny z Konstytucją i utracił moc z dniem 10 marca 2011 r. Tymczasem w uzasadnieniu wyroku, Trybunał Konstytucyjny stwierdził, iż orzeczenie to oznacza możliwość wznowienia postępowania pod warunkiem, że przy rozstrzyganiu tych spraw zastosowanie znalazł art. 8 ust. 1 a ustawy lutowej, w których żądania wniosków i poniesiona szkoda oraz krzywda przekraczały przewidziane w ustawie 25.000 zł i gdy Sąd nie przyznał odszkodowania lub zadośćuczynienia w oparciu o wcześniejsze jego uzasadnienie na podstawie innego tytułu wymienionego w ustawie.

Sąd Apelacyjny stwierdził, co następuje:

Analiza wniosku pełnomocników J. M. i podniesionej na jego poparcie argumentacji oraz akt spraw Sądu Okręgowego w Krakowie o sygn. III Ko 544/08, w kontekście wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 1 marca 2011 r., sygn. akt P 21/09, do którego odwołano się we wniosku o wznowienie, wskazuje, iż należy podzielić stanowisko pełnomocników, że w realiach sprawy zaistniały podstawy do wznowienia postępowania zakończonym prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Krakowie III Wydział Karny z dnia 12 października 2009 r. (sygn. akt III Ko 544/08) - w oparciu art. 540 § 2 k.p.k. w zakresie przyznanego wnioskodawcy zadośćuczynienia.

Wymaga podkreślenia w tym aspekcie, iż okres internowania, a także negatywne realia represji, które wówczas dotknęły wnioskodawcę oraz konsekwencje stanu jego zdrowia wskazują, że orzeczona kwota 25.000 zł nie rekompensuje całości krzywdy z tytułu zadośćuczynienia, jaką poniósł J. M.. Przepis art. 8 ust. 1a ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 1 marca 2011 r. o sygn. P 21/09, uznany został za niezgodny z Konstytucją RP w zakresie, w jakim ograniczał osobom represjonowanym możliwość dochodzenia odszkodowania

i zadośćuczynienia jedynie na jednej podstawie, a nadto jedynie do łącznej kwoty 25.000 zł. Jednocześnie, jak wynika z punktu 7.3 uzasadnienia wyroku Trybunału Konstytucyjnego w przypadku spraw już rozstrzygniętych na podstawie art. 8 ust. 1 znowelizowanej ustawy lutowej, wyrok Trybunału oznacza możliwość wznowienia postępowania w sprawie roszczeń o odszkodowanie i zadośćuczynienie za represje w oparciu o przepis art. 540 § 2 k.p.k., pod warunkiem, że przy rozstrzygnięciu tych spraw zastosowanie znalazł art. 8 ust. 1a ustawy lutowej, w sytuacjach, w których żądania wniosków i poniesiona szkoda oraz krzywda przekraczały przewidziane w ustawie 25.000 zł i gdy sąd nie przyznał odszkodowania i zadośćuczynienia w oparciu o wcześniejsze jego uzyskanie na podstawie innego tytułu wymienionego w ustawie. Uznanie niekonstytucyjności wskazanego przepisu musi znajdować uzasadnienie w tym, że gdyby ograniczenie, o którym mowa wyżej, nie istniało, to in concreto uprawniony dochodziłby wyższej kwoty zarówno tytułem odszkodowania, jak i zadośćuczynienia.

W przedmiotowej sprawie, jak zresztą wskazano we wniosku o wznowienie, dochodzona w 2008 roku kwota była maksymalną możliwą do zasądzenia i stąd też o zasądzenie takiej kwoty w tym czasie wniósł J. M., kierując się obowiązującym wówczas wyżej wskazanym ograniczeniem. Przepis art. 8 ust. 1a ustawy lutowej limitujący wysokość odszkodowania i zadośćuczynienia do kwoty 25.000 zł został wprowadzony ustawą z dnia 19 września 2007 r. o zmianie ustawy lutowej (Dz.U. nr 191, poz. 1372). Mając na względzie datę orzekania w przedmiotowej sprawie przez Sąd Okręgowy w Krakowie - tj. w dniu 12 października 2009 r. - zakładać należy, iż sąd wydając wyrok w tej dacie orzekał na podstawie ustawy lutowej obowiązującej w czasie orzekania, a więc zawierającej dyspozycję art. 8 ust. 1a ustawy lutowej limitującą wysokość zadośćuczynienia i odszkodowania do kwoty 25.000 zł, a co za tym idzie procedował w granicach określonych dyspozycją art. 8 ust. 1a ustawy lutowej. Następnie w 2011 roku przepis art. 8 ust. 1a ustawy lutowej został przez Trybunał Konstytucyjny uznany za niekonstytucyjny.

Z okoliczności dotyczących przedmiotowej sprawy, w tym doznanych przez J. M. w okresie trzymiesięcznego internowania szeregu krzywd i cierpień, a także jego stanu zdrowia i poniesionych konsekwencji zdrowotnych w związku z internowaniem, opisanych w zeznaniach, które złożył na rozprawie w dniu 12 października w 2009 r., przed Sądem Okręgowym w Krakowie, nie przesądzając obecnie ostatecznego rozstrzygnięcia, może wynikać, że jego krzywda i cierpienia zostać mogą ocenione jako większe, niż dotychczas przyznana kwota. I za tym właśnie przemawia fakt, iż Sąd Okręgowy w Krakowie przyznał tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę całą możliwą w ówczesnym stanie prawnym kwotę, a wniosek J. M. o zadośćuczynienie dotyczący kwoty 25.000 zł wynikał li tylko z ograniczenia ustawowego.

Stąd należy zgodzić się z argumentacją wniosku o wznowienie, że całokształt okoliczności związanych z represjonowaniem wnioskodawcy, które dotknęły jego osobę i które mogły mieć negatywny wpływ na konsekwencje jego stanu zdrowia, prowadzić może do wniosku, że przyznana kwota 25.000 zł mogła stanowić dla niego nieadekwatne zadośćuczynienie w odniesieniu do stopnia doznanych krzywd i cierpień, a także wynikających z nich konsekwencji, w tym zdrowotnych, a wynikała jedynie z ustawowego ograniczenia i dlatego Sąd Okręgowy będąc związany przepisami ówczesnie obowiązującego prawa nie przyznał kwoty wyższej niż 25.000 zł.

W tym stanie rzeczy Sąd Apelacyjny uznał, iż wskazana we wniosku o wznowienie podstawa wznowienia oraz podana w tymże wniosku argumentacja implikują uznanie istnienia przesłanek normatywnych do wznowienia prawomocnie zakończonych postępowania – w zakresie odnoszącym się do zasądzonych zadośćuczynienia.

W toku postępowania w przedmiocie wznowienia postępowania, wszczętego na wniosek, mają odpowiednie zastosowanie przepisy o kosztach procesu (art. 639 k.p.k.). Rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów procesu w tym postępowaniu zależy zatem od rodzaju rozstrzygnięcia sądu w przedmiocie wznowienia postępowania. Jeżeli zatem po wznowieniu postępowania dojdzie do uchylecia zaskarżonego orzeczenia i przekazania sprawy właściwemu sądowi do ponownego rozpoznania (art. 547 § 2 k.p.k.), to o kosztach procesu orzeknie sąd, któremu sprawę przekazano do ponownego rozpoznania w orzeczeniu kończącym postępowanie.

W powyższym kontekście należy mieć na względzie, że w myśl dyspozycji art. 15 ust. 1 pkt 10 ustawy o opłatach w sprawach karnych (tj. z dnia 11 stycznia 2023 r. - Dz.U. z 2023 r. poz. 123), od wniosku o wznowienie postępowania

uiszcza się opłatę w wysokości 150 zł, przy czym do wniosku należy dołączyć dowód uiszczenia opłaty do kasy sądowej. W razie wznowienia postępowania opłata od wniosku w tym przedmiocie podlega zwrotowi (art. 15 ust. 2 ustawy o opłatach w sprawach karnych). Przy czym w przypadku, gdy w wyniku wznowienia postępowania orzeczenie zostanie uchylone, a sprawa przekazana do ponownego rozpoznania o kosztach nie orzeka się, albowiem nie jest to orzeczenie kończące postępowanie, w rozumieniu art. 626 § 1 k.p.k.

Odnosząc się więc dodatkowo do wniosku pełnomocniczek wnioskodawcy o zasądzenie wywołanych skargą kosztów ustanowienia pełnomocnika (pkt 3 wniosku), to trzeba stwierdzić, że rozstrzygnięcie Sądu Apelacyjnego o wznowieniu postępowania karnego nie powoduje zakończenia postępowania karnego, a zatem postępowanie karne dalej się toczy, co skutkuje tym, iż dopiero przy wydaniu orzeczenia kończącego postępowanie koszty poniesione przez strony, także te związane z postępowaniem wznowieniowym, mogą zostać rozliczone (art. 626 § 1 k.p.k.). Na obecnym etapie wniosek jest więc przedwczesny.

SSO /del./ Robert Pelewicz SSA Barbara Nita-Światłowska SSA Jacek Polański